

სახსრები დააბანდონ მათ საბანკო ანგარიშებზე, რათა კლიენტის კმაყოფილი დარჩეს და თავადაც მოგება მიიღოს;

- ბანკში ფულადი სახსრების შედინება მჭიდროდაა დაკავშირებული ქვეყანაში მიმდინარე ეკონომიკურ პროცესებთან. მაგალითად, საქართველოს კომერციული ბანკების დეპოზიტების მოცულობის ცვლილებაზე დიდ გავლენას ახდენს ვალუტის კურსის ცვლილება, მოსახლეობის შემოსავლის დონის ცვლილება და ა.შ.

- საქართველოში შექმნილი ეკონომიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე, ფიზიკური პირების უმრავლესობა ანაბრის გასახსნელად ცდილობს მიმართოს იმ კომერციულ ბანკს, რომელსაც უფრო მაღალი საპროცენტო განაკვეთი აქვს დეპოზიტებზე. საქართველოში, განვითარებული ქვეყნებისგან განსხვავებით, შედარებით ახალია თავისუფალი ფულადი სახსრების ბანკში განთავსების კულტურაც. მოსახლეობის უმეტესობა დღემდე ვერ ხედავს საბანკო დეპოზიტების აუცილებლობას და დადებით მხარეს. შესაბამისად, ყოველი კომერციული ბანკი ცდილობს სულ უფრო მიმზიდველი პირობები შეუქმნას პოტენციურ მეანაბრებს და შესთავაზოს მათ დამატებითი პროდუქტები;

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კოზნაძე ი., კონტრძე გ. თანამედროვე საბანკო საქმე: თეორია და პრაქტიკა. თბილისი: გამომცემლობა შპს „სეზანი“. 2014
2. მოსიაშვილი ვ., ჭელიძე მ. საბანკო საქმის საფუძვლები. თბილისი: გამომცემლობა „დანი“. 2013
3. ცაავა გ., ხანთაძე გ. საბანკო საქმე (თეორია, მეთოდები და პრაქტიკა). თბილისი: გამომცემლობა „დანი“. 2014
4. საქართველოს კანონი „დეპოზიტების დაზღვევის სისტემის შესახებ“, 2017
5. საქართველოს ეროვნული ბანკის თვის მიმოხილვა, 2017-2018

ეკონომიკური ზრდის მიმართულებები და ფაქტორები

Trends and Factors of Economic Growth

ბეკარ კილასონია – დოქტორანტი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

Bekar Kilasonia, PhD student

Georgian Technical University

რეზიუმე: ეკონომიკური მოვლენები უწყვეტ ცვლილებას განიცდის დროსა და სივრცეში. ისტორიული განვითარების პროცესში იცვლება, როგორც მათი მოცულობა, დონე, ასევე შედგენილობა, ე.ი ეკონომიკური მოვლენები იცვლება, როგორც რაოდენობრივად, ასევე თვისებრივად. განსაკუთრებით ცვლავადია ეკონომიკური ცხოვრების მოვლენის რაოდენობრივი მხარე. სწორედ სოციალურ-ეკონომიკური მოვლენების ცვლილება დროში წარმოადგენს მათ დინამიკას.

ადამიანის საქმიანობის პრაქტიკა მიუთითებს ეკონომიკური განვითარების დინამიკაზე. ეკონომიკური ზრდა და ეკონომიკური რყევა, ეკონომიკური დინამიკის ურთიერთდაკავშირებული პროცესებია. ციკლის თეორიის ცენტრშია ეკონომიკაში რყევის პროცესის ანალიზი - ეკონომიკური დეპრესიის და აღმავლობის მონაცვლეობა. ზრდის თეორია წონასწორობიდან გადახრის ამსახველია. რეალური ეკონომიკა ყალიბდება სწორედ ამ ორი პროცესის ურთიერთშეხამების შედეგად.

ეკონომიკურ თეორიაში გამოიყოფა ეკონომიკური დინამიკის სხვადასხვა მიმართულებები, მათ შორის მნიშვნელოვანია: ეკონომიკური დინამიკის ციკლური განვითარება, ესტენსიური ეკონომიკური ზრდა, ინტენსიური ეკონომიკური ზრდა და სხვ.

იმის შესახებ თუ რა იყო თანამედროვე ეკონომიკური ზრდის მაღალი ტემპის წინამძღვარი, რა ფაქტორებმა განაპირობა იგი, რატომაა ზრდის ტემპი სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებული, მეცნიერული გამოკვლევების საკმაოდ დიდი რაოდენობა შეიქმნა; ამ საკითხზე მუშაობდნენ არა მარტო ეკონომისტები, არამედ სხვა საზოგადოებრივ მეცნიერებათა

წარმომადგენლები, იმართებოდა დისკუსიები და ამავედროს შემუავდა რამდენიმე მნიშვნელოვანი თეორიები.

რაც შეეხება ეკონომიკური ზრდისა და განვითარების ფაქტორებს, შესაძლებელია გამოვყოთ: ეკონომიკური დინამიკის ფაქტორები შედგება ექვსი ძირითადი ფაქტორებისგან, რომლებიც შემდეგი სახითაა ჩამოყალიბებული: ბუნებრივი რესურსების რაოდენობა და ხარისხი; შრომითი რესურსების რაოდენობა და ხარისხი; ძირითადი კაპიტალის მოცულობა; ტექნოლოგია; მოთხოვნის ფაქტორები; განაწილების ფაქტორები.

ეკონომიკური ზრდის ტანამედროვე თეორიების შესაბამისად პროდუქტიულობა იზრდება არა „გარე“, არამედ „შიგა“ ფაქტორების დახმარებით, ადამიანის ქცევებთან დაკავშირებით, რომლებიც გვევლინებიან პერიოდული ძალებისა და ცოდნის მამოძრავებელ ძალად. ზოგიერთი ამ ახალი თეორიის ჩარჩოებში მტკიცდება, რომ ერთ-ერთ საჭირო ფაქტორად ადამიანური კაპიტალის მთლიანი ამაღლება გვევლინება. სხვა თეორიების თანახმად, პროდუქტიულობის ამაღლების ძირითად წყაროდ გვევლინება მეცნიერული გამოკვლევები და საკონტუქტურო-საგამომცემლო დამუშავება, თუმცა ისინი ასევე დამოკიდებულია ადამიანურ კაპიტალზე. ტექნიკური პროგრესი, რომელიც ეკონომიკური ზრდის უმთავრესი ფაქტორია, იძლევა ცხოვრების დონის ევოლუციის შესაძლებლობას. იგი ახანგძლივებს სიცოცხლეს, თანდათანობით ზღუდავს სოციალურ უთანასწორობას, ამცირებს სამუშაო დროის ხანგძლივობას, აუმჯობესებს ცხოვრების წესს. ტექნიკური პროგრესი იცავს შრომის დანაწილების შემდგომ გაღრმავებას და აქტიური მოსახლეობის მიგრაციას მომსახურების სფეროს მიმართულებით.

Abstract: Economic events permanently change in time and space. In the process of historical development scope and level of economic events as well as their content have been changed i.e. economic events are changed in terms of quantity and quality. Quantitative part of the event of economic life is especially inconstant. Exactly the evolution of social and economic events in time represents their dynamics.

Practice of human activity refers to economic development dynamics. Economic growth and economic fluctuation are two interdependent processes of the economic dynamics. Economic fluctuation process analysis – i.e. alteration of the economic depression and rise - is the center of cycle theory.

Various approaches of the economic dynamics can be distinguished in the economic theory, the most important among them are: cycle development of economic dynamics, extensive economic growth, intensive economic growth etc.

There is large-scaled scientific research on the following issues: what was the precondition for high rate of modern economic growth? Which factors contributed to this result? Why growth rate differs in various countries? Economists as well as other representatives of social sciences worked on the above listed issues, they arranged discussions and some of the important theories were developed at this time.

As far economic growth and development factors, we can distinguish the following: factors of economic dynamics include: six main factors, which are established as follow: Quantity and quality of the natural resources, quantity and quality of labour resources; scale of the main capital; technologies, factors of requirement; factors of distribution.

In accordance with the modern theories of economic growth, productivity can be increased with the help of “external” as well as “internal” factors with the regard to human behavior which is a motive power for circulating power and knowledge. Within the frame of some of these new theories we can proof that human capital growth is one of the necessary factors. According to other theories scientific researches and contestant-producing development are the main source to increase productivity although they are depended on human capital. Technical progress which is the main factor of economic growth gives the opportunity to increase level of life. It provides longer human lifetime and gradually restricts social inequality, reduces the duration of working time and improves the life style. Technical progress protects further development of employment distribution and migration of active population in terms of service field.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური ზრდა, ეკონომიკური დინამიკა, ციკლური განვითარება, ინტენსიური ზრდა, ექსტენსიური ზრდა, ტექნიკური პროგრესი

Key Words: Economic growth, economic dynamics, cycle development, intensive growth, extensive growth, technical progress.

შესავალი: როგორც მსოფლიო პრაქტიკამ აჩვენა, ეკონომიკური მოვლენები უწყვეტ ცვლილებას განიცდის დროსა და სივრცეში. ისტორიული განვითარების პროცესში იცვლება, როგორც მათი მოცულობა, დონე, ასევე შედგენილობა, ე.ი ეკონომიკური მოვლენები იცვლება, როგორც რაოდენობრივად, ასევე თვისებრივად. განსაკუთრებით ცვლავადია ეკონომიკური ცხოვრების მოვლენის რაოდენობრივი მხარე. სწორედ სოციალურ-ეკონომიკური მოვლენების ცვლილება დროში წარმოადგენს მათ დინამიკას.

ეკონომიკური დინამიკის თეორია განსხვავდება ეკონომიკური სტატისტიკის და ეკონომიკური ზრდის თეორიისგან. ეკონომიკური სტატისტიკა ეკონომიკურ მოვლენებს შეისწავლის არა ცვლილების პროცესში, არამედ მყარ მდგომარეობაში, დროში ცვალებადობის გარეშე. ეკონომიკური დინამიკა კი პირიქით, ეკონომიკურ მოვლენებს განიხილავს ეკონომიკური ელემენტების მათ შორის თანაფარდობის ცვლილებების პროცესში, ეძებს კანონზომიერებებს თვით ცვლილებების მიმდინარეობაში. ეკონომიკური ზრდისგან განსხვავებით კი ეკონომიკური დინამიკა ასახავს კლების (შემცირების) ტენდენციასაც.

ეკონომიკური საქმიანობის დინამიკურობის, მისი ცვალებადი ბუნების შესწავლას დიდი მნიშვნელობა აქვს. ეკონომიკური საქმიანობა დინამიკურია თავისი ბუნებით (არსით). სამეურნეო მოვლენების სამყარო დენადი და ცვალებადია. სამეურნეო ცხოვრების მოვლენები შეიძლება ზოგჯერ იყოს მეტ-ნაკლებად მდგრადი და მიახლოებული სტატისტიკურ მდგომარეობასთან, მაგრამ მკაცრად

რომ ვთქვათ, ისინი არასდროს არ არის ასეთ მდგომარეობაში როგორც არაა აბსოლუტური უძრაობა ფიზიკურ სამყაროში.

ძირითადი ტექსტი: ცივილიზებული ქვეყნების ეკონომიკას ახასიათებს ზრდის ტენდენცია. მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესი, საწარმოო ძალთა განვითარება და ცხოვრების დონის ამაღლება, თანამედროვეობის საერთო კანონზომიერება გახდა. ამასთან გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდა თანაბარზომიერი როდია, მას თან ახლავს პერიოდული ეკონომიკური არასტაბილურობა. ყოველივე ეს კლასიკური კაპიტალიზმის ეპოქაში უმძაფრესი ფორმით- ეკონომიკური კრიზისის სახით ვლინდება.

მოკლედ რომ ვთქვათ ადამიანის საქმიანობის პრაქტიკა მიუთითებს ეკონომიკური განვითარების დინამიკაზე. ეკონომიკური ზრდა და ეკონომიკური რყევა, ეკონომიკური დინამიკის ურთიერთდაკავშირებული პროცესებია. ციკლის თეორიის ცენტრშია ეკონომიკაში რყევის პროცესის ანალიზი - ეკონომიკური დეპრესიის და აღმავლობის მონაცვლეობა. ზრდის თეორია წონასწორობიდან გადახრის ამსახველია. რეალური ეკონომიკა ყალიბდება სწორედ ამ ორი პროცესის ურთიერთმეხამების შედეგად.

ეკონომიკურ თეორიაში გამოიყოფა ეკონომიკური დინამიკის სხვადასხვა მიმართულებები, მათ შორის ერთ-ერთი უმთავრესია ეკონომიკური დინამიკის ციკლური განვითარება.

ცნობილია, რომ ეკონომიკურ აღავლობას შემდგომ მოზდევეს ეკონომიკური დაქვეითება რომელსაც თან ახლავს მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ), დასაქმებისა და მოსახლეობის რეალური შემოსავლის შემცირება. ამ პროცესს უკავშირდება მოსახლეობის უმეტესი ნაწილის ცხოვრების დონის დაცემა. შემდეგ ეს პროცესი მეორდება, ანუ აღმავლობას კვლავ მოზდევეს ახალი დაქვეითება. წარმოების ასეთი აღმავლობა და დაცემა ქმნის ეკონომიკურ ციკლს. რყევების მომენტები ეკონომიკაში უამრავლია. ზოგი მათგანი

მოქმედებს ეკონომიკის განსაზღვრულ სფეროში, ზოგი ცალკეულ მაჩვენებელთა სახით. სხვები კი მოიცავს სამეუნეო საქმიანობის თითქმის ყველა მხარეს. მათ შორისაა ეკონომიკური აქტიურობის გრძელვადიანი რყევა, რომელიც რამდენიმე ათეულ წელს მოიცავს.

ეკონომიკური რყევების ახალ კლასიკურ კონცეფციებს შორის წამყვანი ადგილი უკავია „რეალური ეკონომიკური ციკლის“ თეორიას. არნიშნული თეორიის მიმდევრები დასაქმებისა და წარმოების მოცულობის რყევას უკავშირებენ ტექნოლოგიური ხასიათის ფაქტორების ცვლილებას. ამ თეორიის შესაბამისად, საზოგადოების მეცნიერულ-ტექნიკური პოტენციალის ზრდა იწვევს წარმოებისა და დასაქმების გაფართოებას. „რეალური ეკონომიკური ციკლს“ ბევრ მოდელში წარმოების დაცემა განიხილება მეცნიერულ-ტექნიკური პროცესის პერიოდად.

ეკონომიკური ციკლის თითქმის ყველა ფაზაში განიხილება აქსელერატორის ეფექტი, რომლის მიხედვითაც მოხმარების საგნებზე მოთხოვნის გადიდება გარდაუვლად იწვევს წარმოების საშუალებებზე მოთხოვნისა და შესაბამისად, ინვესტიციების კიდევ უფრო სწრაფდ ზრდას, რაც ეკონომიკის ციკლური განვითარების საკვანძო მომენტადა მიჩნეული. აქსელერატორის ეფექტის შესახებ არის განსხვავებული შეხედულებებიც, მაგრამ მთლიანად ის განიხილება, როგორც ეკონომიკურ რყევათა განუყოფელი ელემენტი.

ეკონომიკური დინამიკაში გარდა ციკლური განვითარებისა, შეიმჩნევა სხვა მეტ-ნაკლებად გავრცელებული ფორმები, რომლებიც ეკონომიკის განვითარების პროცესში, მის ამა თუ იმ ეტაპზე, გარკვეული სიცხადით იჩენს თავს. მინდა ყურადღება გავამახვილო ზოგიერთ მათგანზე.

ესტენსიური ეკონომიკური ზრდა - ეკონომიკური ზრდა უშუალოდ გამოიხატება მთლიანი შიდა პროდუქტის, მისი წარმოების ფაქტორების რაოდენობრივი გადიდებითა და

თვისობრივი სრულყოფით. წარმოების მოცულობის გადიდების ექსტენსიური ზრდა გულისხმობს ერთობლივი მიწოდების გაზრდას წარმოების ფაქტორების (კაპიტალი, შრომა, მიწა) გამოყენების ზრდის ხარჯზე. ამ შემთხვევაში არ იზრდება წარმოების ეფექტიანობა, რადგან წარმოების გადიდება, დაუშვათ 10 % - ით, ხორციელდება წარმოების ფაქტორების 10 %-ით მატების პირობებში, ანუ უცვლელად რჩება შრომის ნაყოფიერება.

ინტენსიური ეკონომიკური ზრდა- ეკონომიკური ზრდა მიიღწევა წარმოების ფაქტორების თვისებრივი სრულყოფის ბაზაზე. ინტენსიური ეკონომიკა დამახასიათებელია განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის ყვეენებისათვის. იგი ისეთი მეურნეობაა, რომელიც უპირატესად ვითრდება შრომის მწარმოებლურობის ამაღლების, სამუშაო ძალისა და მატერიალური რესურსების ეკონომიკური გამოყენების ხარჯზე.

რეალურად, კვლავწარმოების ექსტენსიური და ინტენსიური ტიპები წმინდა სახით განცალკევებულად არ არსებობს. პრაქტიკაში ისნი მეტნაკლებად კომბინაციით გვევლინება. ამიტომაც გამოყოფენ კვლავწარმოების უპირატესად ინტენსიურ ტიპებს. კვლავწარმოება უპირატესად ინტენსიური ტიპისაა, როდესაც ეკონომიკური ზრდა უპირატესად მიიღწევა ხარისხობრივი ფაქტორების (საწარმოო რესურსების შეფარდებით ეკონომიის) ხარჯზე. მთელ რიგ მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში ეკონომიკური ზრდა ხორციელდება კვლავწარმოების უპირატესად ინტენსიური ტიპის ბაზაზე.

ყოველივე იმის შემდეგ, რაც განვიხილეთ ეკონომიკური დინამიკის ძირითადი მიმართულებები და ნიშანთვისებები, უცილებელია გავერკვეთ, თუ რა არის ეკონომიკური დინამიკის ფაქტორები და რა უნდა გააკეთოს ერმა თავისი ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად. რას უნდა დაეფუძნოს ეკონომიკური ზრდა, არსებობს თუ არა განსხვავება ინდუსტრიულდ

განვითარებული და განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკური ზრდის პრობლემებში.

იმის შესახებ თუ რა იყო თანამედროვე ეკონომიკური ზრდის მაღალი ტემპის წინამძღვარი, რა ფაქტორებმა განაპირობა იგი, რატომაა ზრდის ტემპი სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებული, მეცნიერული გამოკვლევების საკმაოდ დიდი რაოდენობა შეიქმნა; ამ საკითხზე მუშაობდნენ არა მარტო ეკონომისტები, არამედ სხვა საზოგადოებრივ მეცნიერებათა წარმომადგენლები, იმართებოდა დისკუსიები და ამავდროს შემუშავდა რამდენიმე მნიშვნელოვანი თეორიები.

ამ მოვლენის ახსნის ერთ-ერთი პოპულარული თეორია შეიმუშავა მაქს ვებერმა, რომელიც რელიგიასა და ეკონომიკას შორის სავარაუდო მიზეზობრივი კავშირის არსებობას ემყარება: ვებერის თანახმად, კაპიტალიზმის აყვავების უკეთესი პირობა აქვთ იმ ქვეყნებს, სადაც ძლიერია პროტესტანტული ფასეულობები. ვებერი აღნიშნავდა, რომ პროტესტანტიზმი აძლიერებს შემოსავლის მიღებისაკენ მისწრაფებას, იგი მას აჰყავს საპატიო საქმიანობის რანგში, და ამავე დროს აყენებს მაღალხნეობრივ მომჭირნეობას თვითშეზღუდვის გვერდით.

სხვა თეორიტიკოსები აღნიშნავენ ისეთ ფაქტორებს როგორიცაა: ტექნოლოგიის დონე და კერძო საკუთრების ინსტიტუტის წარმოშობა. ეკონომიკის მოძღვრებათა ისტორიის სპეციალისტმა დუგლას ნორსმა თავის ფუძემდებლურ ნაშრომთა სერიაში აჩვენა, რომ საკუთრების კანონიერი გაფორმება და ლეგალიზაცია იყო ცენტრალური ფაქტორი, რომელთაც საშუალება მისცეს ევროპის ქვეყნებს მიეღწიათ ეკონომიკური ზრდის თანამედროვე დონისათვის. ნორსის აზრით:

„ეკონომიკის ეფექტური ორგანიზაცია - არის ეკონომიკური ზრდის გასაღები; მისმა წარმოშობამ დასავლეთ ევროპაში განაპირობა

აყვავება. ეფექტიან ორგანიზაციას თავისთავად მოსდევს ისეთი ინსტიტუციონალური და საკუთრების სტრუქტურის ჩამოყალიბება, რომელიც ქმნის ინდივიდუალური ეკონომიკური ძალისმევის სტიმულირებას, ეკონომიკურ აქტივობას სხვადასხვა სფეროში“.

მაქს ვებერისა და დუგლას ნორმის გამოკვლევებში საკმაოდ კარგად არის მოცემული ეკონომიკური ზრდის წინამძღვრების კონკრეტული მახასიათებლები, მაგრამ ისინი განიხილავენ პრობლემის ცალკეულ საკითხებს და მთლიანობაში ამომწურავ პასუხს მაინც ვერ იძლევიან თანამედროვე ეკონომიკური ზრდის წყაროებსა და ხასიათზე. საკითხის უკეთ გარკვევისათვის აუცილებელია გავერკვეთ გავცნოთ ეკონომიკური დინამიკის ფაქტორებს, მათ კლასიფიკაციას.

ეკონომიკური დინამიკის ფაქტორები შედგება ექვსი ძირითადი ფაქტორებისგან, რომლებიც შემდეგი სახითაა ჩამოყალიბებული: 1)

ბუნებრივი რესურსების რაოდენობა და ხარისხი; 2) შრომითი რესურსების რაოდენობა და ხარისხი; 3) ძირითადი კაპიტალის მოცულობა; 4) ტექნოლოგია; 5) მოთხოვნის ფაქტორები; 6) განაწილების ფაქტორები.

მოცემული ექვსი ძირითადი ფაქტორიდან, პირველი ოთხი დაკავშირებულია ეკონომიკური ზრდის ფიზიკუ უნართან. ამიტომ ეს ფაქტორები თამამად შეიძლება გაერთიანდეს მიწოდების ფაქტორების სახელწოდებით. სწორედ ისინი ხდიან წარმოების ზრდას ფიზიკურად შესაძლებელს. მხოლოდ დიდი რაოდენობის უკეთესი რესურსების ხელმისაწვდომობა, ტექნიკური პოტენციალის ჩათვლით, იძლევა საშუალებას გადიდდეს რეალური პროდუქციის წარმოება.

უნდა აღინიშნოს, რომ მიწოდებისა და მოთხოვნის ფაქტორები, რომლებიც ეკონომიკურ ზრდაზე ზემოქმედებენ, ურთიერთკავშირში არიან. მაგალითად, უმუშევრობა ჩვეულებრივ ანელებს ანელებს

კაპიტალის დაგროვების ტემპებს და ასევე დანახარჯების გადიდებას გამოკვლევებზე და პირიქით, სიახლეთა და კაპიტალდაბანდებათა დაბალი ტემპი შეიძლება უმუშევრობის ძირითადი მიზეზი გახდეს. რესურსების მოთხოვნისა და მიწოდების ფაქტორთა დიდიმნიშვნელობის, მიუხედავად, ეკონომიკური ზრდის ფაქტორების განხილვისას, თანამედროვე მეცნიერ-ეკონომისტთა გამოკვლევებში, მათავარი ყურადღება მიწოდების ფაქტორებს ეთმობა.

ეკონომიკურ ზრდაზე ბოლო დროს ჩატარებული გამოკვლევები გვამღებენ იმ ვარაუდის უფლებას, რომ კაპიტალის როლი, ჩართული ადამიანური კაპიტალით (ინვესტიციები შრომით ჩვევებზე), სინამდვილეში რამდენადმე უფრო დიდია, ვიდრე ამას აჩვენებს გაზომვა სოლოუს მიდგომის საფუძველზე. ამ ახალი მიდგომის ძირითადი იდეა მდგომარეობს იმაში, რომ ინვესტიციები მისაგან დამოუკიდებლად დაბანდებალია მანქანა დანადგარებში თუ ადამიანებში ქმნიან დადებით გარე ეფექტს. ეს ნიშნავს იმას, რომ ინვესტიციები ზრდიან არამარტო ფირმების ან მუშების წარმოებით შესაძლებლობებს, რომელშიც ეს ინვესტიციები უშუალოდაა ჩადებული, არამედ ყველა მათთან დაკავშირებული ფირმებისა და მუშების საწარმოო შესაძლებლობებს. იმ შემთხვევაში, როცა მზგავსი დადებითი გარე ეფექტების ზომები საკმარისად დიდია, მათი შედეგები ეკონომიკური ზრდისათვის შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს.

სხვა, არც თუ ისე დიდი ხნის წინ ჩატარებულ გამოკვლევებში ეკონომისტები, იმ ზოგიერთი პოლიტიკური ინსტიტუციონალური ფაქტორის შესასწავლად, რომლებიც გავლენას ახდენენ ეკონომიკურ ზრდაზე, იყენებს რაოდენობრივ მიდგომას. ინსტიტუციური სფერო არსებით ზეგავლენას ახდენს ეკონომიკის ეფექტიანობისა და ზრდის ტემპზე. პოლიტიკურად ღია საზოგადოება, რომლებშიც დაცულია

კანონის ნორმები და იცავენ კერძო საკუთრებასა და რესურსების საბაზრო განაწილებას, იზრდება 3-ჯერ უფრო სწრაფად და 2.5-ჯერ ეფექტიანად, ვიდრე საზოგადოება, სადაც თავისუფლება შეზღუდულია. მეოცე და ოცდამეერთე საუკუნეების მიჯნაზე წარმოშობილმა ეკონომიკური ზრდის ახალმა თეორიებმა დაადასტურეს ის ფაქტი, რომ ეკონომიკური პროგრესის რეალურ მამოძრავებელ ძალად გვევლინება ადამიანი, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა ადამიანის განვითარების თეორიას.

ახალი თეორიების შესაბამისად პროდუქტიულობა იზრდება არა „გარე“, არამედ „შიგა“ ფაქტორების დახმარებით, ადამიანის ქცევებთან დაკავშირებით, რომლებიც გვევლინებიან პერიოდული ძალებისა და ცოდნის მამოძრავებელ ძალად. ზოგიერთი ამ ახალი თეორიის ჩარჩოებში მტკიცდება, რომ ერთ-ერთ საჭირო ფაქტორად ადამიანური კაპიტალის მთლიანი ამაღლება გვევლინება. სხვა თეორიების თანახმად, პროდუქტიულობის ამაღლების ძირითად წყაროდ გვევლინება მეცნიერული გამოკვლევები და საკონტუქტო-საგამომცემლო დამუშავება, თუმცა ისინი ასევე დამოკიდებულია ადამიანურ კაპიტალზე. ტექნიკური პროგრესი, რომელიც ეკონომიკური ზრდის უმთავრესი ფაქტორია, იძლევა ცხოვრების დონის ევოლუციის შესაძლებლობას. იგი ახანგძლივებს სიცოცხლეს, თანდათანობით ზღუდავს სოციალურ უთანასწორობას, ამცირებს სამუშაო დროის ხანგძლივობას, აუმჯობესებს ცხოვრების წესს. ტექნიკური პროგრესი იცავს შრომის დანაწილების შემდგომ გაღრმავებას და აქტიური მოსახლეობის მიგრაციას მომსახურების სფეროს მიმართულებით.

დასკვნები: ერთდროულად ტექნიკურ პროგრესს თან ახლავს მრავალი უარყოფითი მომენტი (ურბანიზაცია, პოლუცია, დამაბულობა განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებს შორის, სიმდიდრის უთანაბრო განაწილება ერებსა და სოციალურ ჯგუფებს

შორის.), რომელიც სულ უფრო იწვევს კაცობრიობის შეშფოთებას. მას ემატება ეკონომიკური, პოლიტიკური, მორალური და კულტურული კრიზისები. ყოველივე აღნიშნული იმაზე მიუთითებს, რომ ტექნიკურ პროგრესთან დაკავშირებული ეკონომიკური ზრდა უნდა იყოს ჰუმანიზებული. ეს კი დაკავშირებულია მეცნიერების და კეთილგონიერების შერწყმასთან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მალაშხია გ., მეტაეკონომიკა, გამომცემოლბა „უნივერსალი“, თბილისი 1995
2. მოსიაშვილი ვ., ეკონომიკა: დინამიკა, ზრდა, განვითარება, გამომცემოლბა „დანი“, თბილისი 2008
3. Харрод Р.Ф., К теории экономической динамики. Пер. с англ. М., Изд-во Иностранной Литературы, 1959
4. Хейне П.К., Экономический образ мышления. Пер. с англ. М., Изд-во «Новости», 1991
5. Эрхард Л., Благополучие для всех, М., Изд-во «Начала-пресс», 1991